

Małgorzata Sęk*

Ziemowit Kukulski**

SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ PT. „WSPÓŁCZESNE WYZWANIA PRAWA PODATKOWEGO” (16–17 GRUDNIA 2024 R.)

W dniach 16–17 grudnia 2024 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Contemporary Challenges of Tax Law” („Współczesne wyzwania prawa podatkowego”), dedykowana prof. Włodzimierzowi Nykielowi z okazji jubileuszu pracy naukowej. Możliwy był również zdalny (czynny i bierny) udział w konferencji z wykorzystaniem programu Microsoft Teams. Ważną

* Doktor, adiunkt w Katedrze Prawa Podatkowego, zastępca kierownika Centrum Dokumentacji i Studiów Podatkowych, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki, e-mail: msek@wpia.uni.lodz.pl, <https://orcid.org/0000-0002-6251-2031>

** Doktor habilitowany, profesor UŁ, kierownik Katedry Prawa Podatkowego, kierownik Centrum Dokumentacji i Studiów Podatkowych, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki, e-mail: zkukulski@wpia.uni.lodz.pl, <https://orcid.org/0000-0003-2843-8170>

Data wpływu: 8.02.2025 r. Data akceptacji: 11.02.2025 r.

© by the author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

częścią konferencji była uroczystość jubileuszowa, która odbyła się 16 grudnia 2024 r. w należącym do Uniwersytetu Łódzkiego Pałacu Biedermanna.

Konferencję zorganizowało Centrum Dokumentacji i Studiów Podatkowych wraz z Katedrą Prawa Podatkowego WPiA UŁ oraz Fundacją Centrum Dokumentacji i Studiów Podatkowych w Łodzi. Konferencja objęta była patronatem honorowym Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UŁ, Ministerstwa Finansów, Krajowej Administracji Skarbowej, Krajowej Izby Doradców Podatkowych, Łódzkiego Oddziału Krajowej Izby Doradców Podatkowych i Międzynarodowego Stowarzyszenia Podatkowego w Polsce (IFA Polska).

Konferencja została dofinansowana ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Doskonała Nauka II (Polska).

W konferencji uczestniczyło 155 przedstawicieli nauki i praktyki podatkowej. Liczba uczestników stacjonarnych wyniosła 105, a zdalnych 50 (w tym 20 zagranicznych i 30 krajowych). W konferencji wzięło udział 18 prelegentów zagranicznych (14 stacjonarnie i 4 online) oraz 19 prelegentów polskich (17 stacjonarnie i 2 online), reprezentujących czołowe zagraniczne i polskie ośrodki nauki prawa podatkowego. Prelegenci zostali wyłonieni w trybie mieszanym – część na zasadzie indywidualnego zaproszenia, a część na zasadzie otwartego zaproszenia do przysyłania abstraktów. Zaproszenia indywidualne zostały skierowane przede wszystkim do badaczy polskich i zagranicznych, którzy przygotowali rozdziały do książki jubileuszowej prof. W. Nykiela. W konferencji wzięło udział stacjonarnie 10 dyskutantów – przedstawicieli polskiej praktyki podatkowej. Uczestniczyli w niej też stacjonarnie nieodpłatnie, na zaproszenie organizatora, liczni goście reprezentujący polską naukę i praktykę prawa podatkowego. Liczba uczestników stacjonarnych odpłatnych (naukowców i praktyków) wyniosła 11. Udział zdalny był bezpłatny.

Podczas konferencji zaprezentowano wyniki badań przedstawicieli światowej i polskiej nauki prawa podatkowego dotyczące współczesnych wyzwań prawa podatkowego.

W poniedziałek **16 grudnia 2024 r.** odbyły się trzy sesje, w całości w języku angielskim, z udziałem badaczy zagranicznych i polskich, poświęcone następującym zagadnieniom: wartościom podstawowym i etycznym w prawie podatkowym (ze szczególnym uwzględnieniem cyfryzacji), ochronie bazy podatkowej i sprawiedliwemu jej podziałowi (ze szczególnym uwzględnieniem postępującej cyfryzacji), prawu podatkowemu w służbie innowacyjnej i zielonej gospodarki oraz sprawiedliwego i włączającego społeczeństwa.

Dzień pierwszy otworzyło wystąpienie prof. **Johannesa de Goede**, który, opierając się na doświadczeniach i wspomnieniach prof. **Huberta Hamaekersa** oraz własnych, przedstawił proces włączenia przedstawicieli polskiej nauki prawa podatkowego do nauki światowej, stwierdzając, że nawiązywane i pogłębiane z czasem relacje ewoluowały od współpracy do przyjaźni. Prelegent podkreślił, że obecnie współpraca między polskimi i zagranicznymi naukowcami odbywa się z korzyścią dla obu stron, które mogą uczyć się od siebie i czerpać inspiracje.

W ramach pierwszej sesji prof. **Philip Baker** (Uniwersytet Oksfordzki, Zjednoczone Królestwo) przybliżył zagadnienie praw podatnika w szerszym kontekście praw człowieka. Przedstawił prace nad warunkami odniesienia (*terms of reference*) dla ramowej konwencji ONZ w sprawie międzynarodowej współpracy podatkowej, zauważając, że ostatecznie odniesienia do praw podatników i ich zabezpieczeń zostały ograniczone i przyjęta wersja stanowi jedynie, iż „wysiłki zmierzające do osiągnięcia celów konwencji ramowej powinny być dostosowane, w ramach dążenia do międzynarodowej współpracy podatkowej, do zobowiązań państw wynikających z międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka”. Przedstawił też regionalne i globalne instrumenty prawne z zakresu praw człowieka, znajdujące zastosowanie w dziedzinie opodatkowania, zagadnienie opodatkowania jako środka gromadzenia zasobów niezbędnych do realizacji praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych i bezpośrednio środka ich realizacji, a niekiedy przeszkody w realizacji tychże praw oraz uwypuklił szczególną rolę ONZ. W konkluzji prof. Baker stwierdził, iż niektórym aspektom roli opodatkowania w realizacji praw człowieka (zwłaszcza praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych) poświęca się zbyt mało uwagi, istnieje luka w wiedzy zarówno ekspertów podatkowych, jak i ekspertów ds. praw człowieka co do interakcji między opodatkowaniem a prawami człowieka oraz że doradcy rządowi, zwłaszcza w kwestiach polityki podatkowej, muszą rozumieć podjęte już zobowiązania w obszarze praw człowieka. Zauważył również, że ONZ ma kluczową rolę do odegrania w przekazywaniu wiedzy i wyjaśnianiu relacji między opodatkowaniem a prawami człowieka.

Profesor **Radu Bufan** (Zachodni Uniwersytet w Timișoarze, Rumunia) przedstawił orzeczniczą doktrynę bezpośredniego i ścisłego związku w kontekście zakupów ogólnych związanych z całokształtem działalności gospodarczej podatnika VAT. Przypomniął, że – zdaniem TSUE – prawo do odliczenia przysługuje nawet w przypadku braku bezpośredniego i ścisłego związku pomiędzy konkretną transakcją zakupową a jedną konkretną

transakcją opodatkowaną lub większą ich liczbą, o ile koszty nabytych towarów czy usług należą do kosztów ogólnych podatnika i jako takie stanowią elementy cenotwórcze dostarczanych przez niego towarów lub świadczo-nych przez niego usług podlegających opodatkowaniu. Koszty takie zachowują bowiem bezpośredni i ścisły związek z całą działalnością gospodarczą podatnika. Na tym tle przedstawił problemy rumuńskiej praktyki podatkowej, wynikające m.in. z rozróżnienia między kosztami pośrednimi i ogólnymi kosztami administracyjnymi, z trudności w dowodzeniu nabycia usług niematerialnych, w szczególności informatycznych, z relacji między komponentami kosztowymi a ceną transakcyjną (tj. sytuacji kosztów przewyższających cenę transakcyjną) oraz z prób przenoszenia ustaleń o niezaliczeniu danych kosztów do kosztów uzyskania przychodu na grunt VAT.

Profesor **Daniel Deak** (Węgry) mówił o wpływie prawa konkurencji obowiązującego w całej UE na tzw. parafialne (lokalne) prawo podatkowe. Na przykładzie pomocy publicznej omówił, w jaki sposób unijne prawo konkurencji, w interesie korporacji ponadnarodowych, ogranicza krajowe prawo podatkowe.

Godność jako prawo podatnika była przedmiotem wystąpienia dr **Ewy Prejs** (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), która już na początku wyjaśniła, że poszanowanie godności podatnika obejmuje jego uczciwe i pełne szacunku traktowanie w świetle prawa. Jednocześnie zastrzegła, że godność można przypisać tylko istotom ludzkim. Prelegentka przypomniała, że art. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej nakłada na władze publiczne obowiązek „poszanowania i ochrony” godności człowieka: podejmowania działań chroniących jednostki przed sytuacjami naruszającymi ich godność i powstrzymywania się od działań, które naruszałby ją. W dalszej części wystąpienia, nawiązując do orzecznictwa międzynarodowego i polskiego, dr Prejs odniosła się do podatkowych aspektów poszczególnych praw człowieka wywodzonych z godności, przytaczając instytucje polskiego prawa podatkowego (potencjalnie) naruszające godność, z podziałem na sfery: ochrony tożsamości biologicznej człowieka, ochrony integralności fizycznej człowieka, praw proceduralnych, ochrony integralności intelektualnej i prywatności człowieka. Zwróciła uwagę m.in. na konieczność zapewnienia prawnego uznania parom tej samej płci, czego nie zapewniono w Polsce w ramach instytucji wspólnego opodatkowania małżonków podatkiem dochodowym od osób fizycznych, zwolnienia dla członków najbliższej rodziny oraz zaliczenia do poszczególnych grup podatkowych w podatku od spadków i darowizn, zwolnienia pożyczek między

członkami najbliższej rodziny w podatku od czynności cywilnoprawnych, zwolnienia z podatku od towarów i usług importu rzeczy osobistych osoby przenoszącej miejsce zamieszkania z państwa trzeciego na terytorium Polski w związku z zawarciem związku małżeńskiego. W kontekście zakazu samoobciążania prelegentka wspomniała instytucję oświadczenia o stanie majątku na określony dzień, składanego pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń. Wskazała też na zakaz podejmowania przez organy władzy publicznej działań, które zakłócają minimalny standard życia, w tym w regulacjach prawa podatkowego (poszanowanie minimum egzystencji, nakładanie obciążeń publicznych według zdolności płatniczej, zakaz konfiskaty majątku).

Wystąpienie dr. hab. **Błażeja Kuźniackiego**, prof. UŁa, dotyczyło nadużycia jako granicy praw podatnika. Prelegent przedstawił podstawowe elementy zakazu nadużywania praw, klauzuli ogólnej przeciwko unikaniu opodatkowania (GAAR), testu głównego celu (PPT), aby wykazać, że w bardzo podobny sposób wyznaczają one granice praw podatników, a ich zbieżna interpretacja i stosowanie wzmacniają rządy prawa. Zwrócił również uwagę na wzajemne oddziaływania między nimi, zauważając, że zakaz nadużywania praw stanowi *lex superior* w stosunku do GAAR i PPT, a więc zapewnia prawidłowe funkcjonowanie tych zasad. Prelegent zauważył również, że ograniczenie praw podatników takimi środkami nie narusza zasady pewności prawnej, ponieważ zasada ta nie chroni w równym stopniu podatników aktywnie starających się nadużyciowo unikać opodatkowania i podatników, którzy w toku zwykłej codziennej działalności gospodarczej lub praktyk inwestycyjnych uzyskują korzyści podatkowe w pełnej zgodności z literą i celem prawa podatkowego. Podatnicy, którzy celowo angażują się w nadużycia podatkowe, nie działają w dobrej wierze, dlatego nie mają uzasadnionych oczekiwań, że będą chronieni przez zasadę pewności prawnej.

Druga sesja dotyczyła **ochrony bazy podatkowej i sprawiedliwego jej podziału**, ze szczególnym uwzględnieniem postępującej cyfryzacji.

Przedstawiciel Uniwersytetu w Tilburgu (Niderlandy), prof. **Eric Kemmeren**, rozważał, czy jeśli potrzebujemy podatku dochodowego od osób prawnych opartego na zasadzie miejsca przeznaczenia, to potrzebujemy również podatku konsumpcyjnego opartego na zasadzie miejsca produkcji. Prelegent przedstawił miejsce podatków dochodowych i podatków konsumpcyjnych we współczesnych systemach podatkowych z uwzględnieniem czasowego rozkładu zdolności płatniczej oraz kontekstu międzynarodowego, a następnie argumenty za i przeciw podatkowi dochodowemu

od osób prawnych, opartemu na zasadzie miejsca przeznaczenia. Zauważył m.in., że najwięcej korzyści odniosłoby kilka państw OECD o wysokich dochodach, a potencjalnymi przegranymi byłyby państwa o niskich dochodach, państwa o małych rynkach konsumenckich i państwa, które eksportują więcej, niż importują. Konkluzje rozpoczął od przypomnienia, iż obecny podział praw do opodatkowania oparty jest na rozróżnieniu między wytwarzaniem wartości dodanej (podatki dochodowe i podatki od zysków), opodatkowanym przez państwo, w którym dochód jest faktycznie wytwarzany, a konsumpcją lub użytkowaniem wartości dodanej (VAT oraz podatek od sprzedaży i użytkowania), opodatkowanym przez państwo konsumpcji/użytkowania. Następnie zauważył, że należy dokonać przeglądu podatku dochodowego od osób prawnych i umów podatkowych, aby lepiej dostosować je do zasady pochodzenia. Jeśli bowiem uznamy, że potrzebujemy podatku dochodowego od osób prawnych opartego na zasadzie miejsca przeznaczenia, to dla równowagi potrzebować będziemy również podatku konsumpcyjnego opartego na zasadzie produkcji.

Profesor **María Cruz Barreiro Carril** (Uniwersytet w Vigo, Hiszpania) mówiła o ochronie bazy podatkowej w kontekście rynku wewnętrznego. Zwróciła uwagę, że walkę z uchylaniem się od opodatkowania i unikaniem go prowadzą zarówno OECD, jak i UE, ale różnice co do charakteru tych organizacji powodują, że rozwiązania proponowane przez OECD nie zawsze są łatwe do pogodzenia z prawem UE. Do 2014 r. ustawodawstwa podatkowe państw członkowskich, w tym normy antyabuzyjne, postrzegane były przez pryzmat potencjalnych przeszkód dla funkcjonowania rynku wewnętrznego. Natomiast od 2014 r. to zwalczanie unikania opodatkowania stało się ważnym unijnym celem, nawet ważniejszym niż usuwanie barier na rynku wewnętrznym, realizowanym przez specjalnie do tego przeznaczone dyrektywy (ATAD, DAC6, DAC7). Jak zauważyła prelegentka, te nowe dyrektywy mogą być trudne do pogodzenia z rynkiem wewnętrznym, bo nie są prawdziwymi dyrektywami harmonizującymi. Prawdziwa dyrektywa harmonizująca oznaczałaby wspólny zestaw zasad dotyczących na przykład struktury bazy podatkowej, a w obszarze struktur hybrydowych koncentrowałaby się na samej przyczynie niedopasowań, a nie na ich objawach. Zamiast ustanawiać zasady, aby uniemożliwić podatnikowi wykorzystywanie rozbieżności, wyeliminowałaby samą rozbieżność. Zdaniem prof. Barreiro Carril obowiązywanie tych dyrektyw może zniechęcić państwa członkowskie do podejmowania kroków w kierunku prawdziwej harmonizacji.

Emerytowany prof. UŁ **Johannes de Goede** (Niderlandy) rozważał, czy jeśli Filar Pierwszy nie zostanie wdrożony, podejście takie jak w art. 12B Umowy Modelowej ONZ (dotyczącym zautomatyzowanych usług cyfrowych) może stanowić rozsądną (tymczasową) alternatywę pozwalającą uniknąć konfliktów związanych z opodatkowaniem gospodarki cyfrowej. Prelegent zauważył, że nie ma idealnego rozwiązania i także art. 12B ma swoje wady, ale z szeregiem ulepszeń może stanowić rozwiązanie budzące mniejszy sprzeciw na gruncie umów handlowych, ponieważ wydaje się mniej ukierunkowany tylko na duże amerykańskie firmy cyfrowe. Jeśli Filar Pierwszy rzeczywiście nie zostanie przyjęty, ONZ i OECD powinny podjąć współpracę, aby znaleźć szerzej akceptowalne rozwiązanie, które można by wyrazić w wielostronnej konwencji, dodającej zharmonizowany podatek od usług cyfrowych (DST) do umów podatkowych i zakazującej jakichkolwiek innych podatków typu DST.

Doktor **Dragoș Mihail Mănescu** (Uniwersytet Ekonomiczny w Bukareszcie, Rumunia) przybliżył rumuński system RO-eTransport stosowany w przewozie wielu kategorii towarów, zestawiając go z polskim Systemem Elektronicznego Nadzoru Transportu (SENT). Podkreślił potrzebę i rosnący stopień cyfryzacji funkcji kontrolnej w podatkach (w Rumunii RO-eTransport, w połączeniu z SAF-T i RO-eFactura), zauważając jednocześnie, że – podobnie jak w przypadku paktu faustowskiego – te nowe narzędzia kontroli mają ukrytą cenę. Prelegent stwierdził, że przy wprowadzaniu rozwiązań dających możliwość tak szczegółowego śledzenia ruchu towarowego, nie powinno się pomijać kwestii zagrożenia dla wolności gospodarczej przedsiębiorstw, wynikającego ze ścisłej kontroli i zagrożenia poważnymi sankcjami (od grzywnien, przez konfiskatę towarów, po utratę licencji transportowej). Systemy takie rodzą fundamentalne pytania o równowagę między bezpieczeństwem fiskalnym a wolnością gospodarczą oraz efektywnością fiskalną a ochroną praw podmiotów gospodarczych.

Własne spojrzenie na priorytety unijnej polityki podatkowej przedstawiła dr **Anna Nykiel-Mateo** (Komisja Europejska, Belgia), zastrzegając, że poglądów tych nie należy przypisywać Komisji Europejskiej. Prelegentka zwróciła uwagę na nowy plan na rzecz trwałego dobrobytu i konkurencyjności w Europie. Wspomniała o konieczności skupienia się na zapewnieniu bezpieczeństwa oraz wzmocnieniu dobrobytu, społecznej gospodarki rynkowej, zielonych i cyfrowych transformacji i demokracji. Szczególną uwagę poświęciła wnioskowi wypływającemu z pisma określającego zadania (*mission letter*), skierowanego przez Ursulę von der Leyen do Wopke Hoekstra

jako kandydata na komisarza ds. klimatu, neutralności emisyjnej i czystego wzrostu, w obszarach takich jak opodatkowanie energii, uczynienie wspólnego systemu VAT bardziej „zielonym”, opodatkowanie sektora finansowego, opodatkowanie osób prawnych oraz zwalczanie oszustw podatkowych, uchylania się od opodatkowania i unikania opodatkowania.

Profesor **Marciano Seabra de Godoi** (Papieski Uniwersytet Katolicki Minas Gerais, Brazylia) przybliżył reformę podatkową przeprowadzaną w Brazylii w latach 2023–2024 w szerszym kontekście cyfryzacji, ochrony bazy podatkowej i jej sprawiedliwego podziału. Zwrócił uwagę, iż obciążenie podatkowe w Brazylii jest bardzo zbliżone do średniej OECD, ale wartość sporów podatkowych jest szokująco wysoka w porównaniu z innymi państwami: wartość federalnych administracyjnych postępowań podatkowych stanowi około 15% brazylijskiego PKB, w porównaniu do średniej OECD wynoszącej 0,3% i średniej Ameryki Łacińskiej wynoszącej 0,2%. Najbardziej skomplikowane są podatki pośrednie konsumpcyjne i to one generują najwięcej sporów. Brazylijska konstytucja z 1988 r. podzieliła opodatkowanie konsumpcji między trzy szczeble: rząd federalny, stany i gminy. Ten system opodatkowania konsumpcji został radykalnie zmieniony przez reformę konstytucyjną zatwierdzoną w grudniu 2023 r.: pobierany przez 27 stanów podatek pośredni od sprzedaży towarów i pobierany przez 5570 gmin podatek pośredni od świadczenia usług wymienionych na krajowej liście będą stopniowo wycofywane od 2029 r. i wygaszone od 2033 r. Zamiast tych podatków pojawi się ogólny podatek konsumpcyjny (podatek od towarów i usług) na wzór europejskiego VAT.

Profesor **Stef van Weeghel** (Uniwersytet Amsterdamski, Niderlandy) rozważał kwestie ochrony bazy podatkowej w rozdrobnionym świecie. Wystąpienie nawiązywało też do przygotowanego przez niego rozdziału opublikowanego w księdze jubileuszowej dedykowanej prof. Włodzimierzowi Nykielowi, a dotyczącego międzynarodowego systemu opodatkowania zysków z działalności gospodarczej, w tym Filaru Pierwszego OECD, który w istocie wprowadza podział według formuł jak nakładkę na obecnie stosowaną metodę oddzielnego przedsiębiorstwa.

Reprezentujący Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu dr **Edgar Drozdowski** rozważał, jak naprawić międzynarodowe prawo podatkowe: czy receptą jest rewolucja podatkowa ONZ, czy podejście *status quo* OECD. Prelegent zwrócił uwagę, że wiodąca rola OECD w ustanawianiu międzynarodowych rozwiązań podatkowych została ostatnio podana w wątpliwość. Niezdolność tej organizacji do stawienia czoła wyzwaniom gospodarki

cyfrowej w połączeniu z rozwiązaniami faworyzującymi najbogatsze narody podważyły jej autorytet. Jednocześnie wzmocnieniu uległa rola ONZ, której przewaga może wynikać m.in. z głosowania większościowego i proponowania instrumentów wielostronnych, bardziej elastycznych ram (konwencja ramowa i protokoły opcjonalne) i rozwiązań adaptacyjnych, obejmujących mechanizmy dostosowywania się do zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych. Organizacja Narodów Zjednoczonych dąży też do ponownego zdefiniowania podziału praw podatkowych między krajami rezydencji i źródła, aby zwiększyć sprawiedliwość w podziale wpływów podatkowych. To czas pokaże, czy rozwiązania proponowane przez ONZ okażą się sukcesem.

Trzecia sesja poświęcona była zagadnieniu **prawa podatkowego w służbie innowacyjnej i zielonej gospodarki oraz sprawiedliwego i włączającego społeczeństwa**.

Doktor **Mirela Buliga** (Uniwersytet Ekonomiczny w Bukareszcie, Rumunia) przyjrzała się zagadnieniu opodatkowania cyfrowych nomadów według prawa rumuńskiego, zastanawiając się, „gdzie jest haczyk?”. Na wstępie wyjaśniła, że Rumunia, promowana jako kraj atrakcyjny dla cyfrowych nomadów, w 2023 r. przyjęła ustawę wprowadzającą dla nich zwolnienie z podatku dochodowego i obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne (zdrowotne i emerytalne) na ograniczony czas. Następnie prelegentka zdefiniowała pojęcie cyfrowego nomady, podkreślając, że w odróżnieniu od zwykłych pracowników zdalnych, cyfrowych nomadów charakteryzuje duża mobilność, mały stopień stałości. Pokróćce przedstawiła specjalne rozwiązania dla cyfrowych nomadów obowiązujące w wybranych jurysdykcjach (Chorwacja, Grecja, Estonia, Hiszpania), aby przejść do szczegółowej analizy unormowań rumuńskich. Wskazała, do których cyfrowych nomadów i po spełnieniu jakich warunków stosuje się zwolnienie z podatku dochodowego. Zwróciła uwagę, że w wielu przypadkach na mocy prawa krajowego czy umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, których Rumunia jest stroną, dochód nomadów i tak nie podlegałby opodatkowaniu w Rumunii, szczególnie w przypadku krótkich pobytów poniżej 183 dni.

Madalina Cotrut (Uniwersytet Ekonomiczny w Bukareszcie, Rumunia) przedstawiła wyzwania i najnowsze trendy w opodatkowaniu transgranicznej pracy zdalnej. W pierwszej kolejności przyjrzała się pojęciu transgranicznego pracownika zdalnego. Następnie przedstawiła prace prowadzone w tym obszarze przez OECD, rozpoczynając od wykorzystywanej przez tę organizację roboczej definicji telepracownika. Wskazała na liczne

scenariusze poddawane dyskusji w OECD, dotyczące lokalizacji (czy praca ma być wykonywana tylko z domu, czy z innej lokalizacji), czasu trwania (czy praca zdalna ma mieć charakter stały, czy tymczasowy), ciągłości (czy praca ma być wykonywana zdalnie w sposób regularny, czy okazjonalny). Szeroko przedstawiła też problem stałego zakładu w kontekście pracy zdalnej, będący również przedmiotem prac OECD.

Profesor **Pedro M. Herrera** (Narodowy Uniwersytet Kształcenia Zdalnego (UNED) w Madrycie, Hiszpania) przedstawił zagadnienie gospodarki o obiegu zamkniętym i opodatkowania gospodarki odpadami w szerokim kontekście: unijnym i hiszpańskim. We wstępie przypomniał, że przejście z tradycyjnego modelu linearnego („weź – wyprodukuj – użyj – wyrzuć”) do modelu cyrkularnego zakłada utrzymanie wartości produktów, materiałów i zasobów w gospodarce tak długo, jak to możliwe i minimalizowanie wytwarzania odpadów. Podkreślił, że UE zachęca państwa członkowskie do wprowadzania podatków i opłat środowiskowych, aby osiągnąć cele gospodarki o obiegu zamkniętym. Zdaniem prof. Herrery to podejście okazało się skuteczne. Wiele państw członkowskich wprowadziło bowiem podatki lub opłaty za składowanie odpadów, spalanie odpadów, tworzywa sztuczne jednorazowego użytku lub opłaty za odpady pobierane zgodnie z zasadą „płać za wyrzucanie” (prof. Herrera wskazał w swoim wystąpieniu, które państwa UE efektywnie stosują poszczególne podatki lub opłaty, a które jeszcze nie). Jak zauważył prelegent, takie podejście nie stanowi jednak prawdziwej harmonizacji i w istocie może skutkować pewnym „rozproszeniem” w krajowym ustawodawstwie dotyczącym ochrony środowiska. W przypadku Hiszpanii nowe podatki i opłaty środowiskowe są właśnie złożone i wiążą się z wysokimi kosztami administracyjnymi dla podatników i organów podatkowych.

Profesor **Svetislav V. Kostić** (Uniwersytet w Belgradzie, Serbia) poświęcił swoje wystąpienie zagadnieniu poszukiwania „globalnego fiskusa”: zbieraniu funduszy na walkę z globalnymi zagrożeniami dla ludzkości bez poświęcania demokracji. Na wstępie zauważył, że w przeszłości wyzwania, które ludzie mogli realnie rozwiązać, miały charakter lokalny bądź regionalny – i takie były też powstałe struktury publicznoprawne, które odpowiadały na te zagrożenia i którym ludzie oddali część swoich dochodów i/lub bogactwa, płacąc na ich rzecz podatki. Obecnie zaś mierzymy się z wyzwaniami globalnymi, w tym zmianami klimatycznymi, które nie szanują granic państwowych, a więc i kluczowe środki mające na celu powstrzymanie tych zmian muszą być globalne i globalnie finansowane. Konsekwencje

zmian klimatycznych nie będą jednak odczuwalne równomiernie, stąd priorytety wyborców i polityków w poszczególnych państwach będą się różnić. Profesor Kostić podkreślił, że – jak uczy historia – dopiero ból, który staje się nie do zniesienia, skutecznie „ucisza opozycję” i umożliwia osiągnięcie konsensusu niezbędnego do wprowadzenia wielkich zmian. Coraz częstsze katastrofy ekologiczne w pewnym momencie zmuszą nas do działania. Jak uczą przykłady Mezopotamii, starożytnego Egiptu, doliny Indusu i cywilizacji Rzeki Żółtej, gdy zaczynamy organizować się, aby przezwyciężyć wyzwania środowiskowe, indywidualizm i wolności osobiste są poświęcane na rzecz interesu zbiorowości. Jeśli jednak zaczniemy wcześniej, możemy nie tylko dojść do rozwiązań, które pomogą nam nigdy nie osiągnąć punktu zwrotnego „nieznośnego bólu”, ale możemy uniknąć poświęcenia wielu (choć nie wszystkich) naszych wolności osobistych. Prelegent skonkludował, że niektóre instytucje polityczne kluczowe dla walki ze zmianą klimatu muszą zostać rozwinięte na poziomie globalnym i wyposażone w odpowiednie fundusze, aby wdrożyć niezbędne środki.

O tym, jak podatki ratują życie, mówił dr **Jarosław Neneman** (Uniwersytet Łódzki, Ministerstwo Finansów), odwołując się przede wszystkim do przykładu opodatkowania akcyzą wyrobów tytoniowych, e-papierosów i tzw. wyrobów nowatorskich oraz wpływu obciążeń podatkowych na ich konsumpcję.

Profesor **Cristina Trenta** (Uniwersytet Linneusza, Szwecja) przedstawiła nowe spojrzenie na unijną dyrektywę systemową VAT (2006/112) w kontekście ograniczenia marnowania żywności i promowania darowizn w celu budowy bardziej ekologicznego i zrównoważonego społeczeństwa. Analizę przeprowadziła z uwzględnieniem Agendy ONZ 2030, w tym jej celów zrównoważonego rozwoju 1 i 2 dotyczących wyeliminowania ubóstwa i głodu oraz celu 12 dotyczącego promowania zrównoważonej konsumpcji i produkcji w gospodarce o obiegu zamkniętym. Prelegentka zauważyła, że dosłowna interpretacja art. 16 dyrektywy prowadzi do klasyfikowania darowizn żywności na cele charytatywne jako dostaw opodatkowanych VAT, wyraźnie zniechęcając do darowizn (redystrybucji) żywności i zamiast tego zachęcając do jej niszczenia. Tymczasem analiza szerszych unijnych ram prawnych wskazuje na inne podejście. Dyrektywa 2008/98/WE w sprawie odpadów, która ustanawia hierarchię w zakresie gospodarowania odpadami, wyraźnie priorytetowo traktuje minimalizację odpadów poprzez zapobieganie, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, odzysk i dopiero w ostateczności dopuszcza utylizację. Ponadto dyrektywa (UE) 2018/851,

zmieniająca dyrektywę 2008/98/WE, wymaga od państw członkowskich wdrożenia środków zapobiegających i ograniczających marnowanie żywności. Prelegentka podkreśliła, że obciążenie VAT darowizn żywnościowych, skłaniające do utylizacji, to przejaw niezgodności między unijnym VAT a nadrzędnymi celami Unii w zakresie zrównoważonego rozwoju, a być może i zasadami zapisanymi w Karcie Praw Podstawowych UE, które odnoszą się do dostępności żywności, takimi jak art. 1 (godność człowieka), art. 2 (prawo do życia), art. 3 (prawo do integralności osoby), art. 21 (niedyskryminacja) i art. 24(2) (najlepsze interesy dziecka). W konkluzji prelegentka wezwała do pilnej rewizji unijnych przepisów dotyczących VAT, tak by wspierać darowizny żywnościowe, promować zrównoważony rozwój, zachować zgodność z celami Agendy 2030 i chronić zasady godności ludzkiej zapisane w Karcie Praw Podstawowych UE.

Opodatkowanie sztucznej inteligencji było tematem wystąpienia prof. **Antonio Uricchio** (Uniwersytet im. Aldo Moro w Bari, Włochy). Prelegent rozpoczął od przybliżenia pojęcia sztucznej inteligencji i jej wpływu na rynek pracy. Podkreślił, że redukcja zatrudnienia wynikająca z zastąpienia pracy ludzkiej inteligentnymi robotami lub modyfikacji systemów produkcyjnych może mieć poważne konsekwencje dla stabilności systemów podatkowych i ubezpieczeń społecznych, jeśli nie zostaną wdrożone w odpowiednim czasie środki podatkowe zapewniające równowagę. Zauważył, że konieczne i nieuniknione staje się przyjęcie środków podatkowych ukierunkowanych na nowe i zróżnicowane przejawy bogactwa charakterystyczne dla nowej/przyszłej gospodarki. Pokrótce przedstawił propozycje wprowadzenia podatków od robotów i szeroko rozumianego opodatkowania sieci, z uwzględnieniem kontekstu zasady zdolności płatniczej jako konstytucyjnego ograniczenia dla wprowadzania nowych podatkowych stanów faktycznych i rozróżnienia między tzw. słabą i silną AI.

Doktor **Bartosz Kubista** (Uniwersytet Śląski w Katowicach) rozważał, czy jesteśmy gotowi na nadchodzącą rewolucję związaną z opodatkowaniem zdarzeń zachodzących w Metaverse. Jak zauważył, w tej immersyjnej przestrzeni cyfrowej można podejmować różnorodne działania generujące dochód, takie jak handel dobrami cyfrowymi, świadczenie usług i pracy. Metaverse stwarza poważne wyzwania dla globalnych systemów podatkowych, w szczególności w zakresie ochrony bazy podatkowej i zapewnienia jej sprawiedliwego podziału, od wyznaczenia podstaw i granic jurysdykcji, przez określenie dochodu i wymiar podatku, aż po jego pobór i egzekwowanie. Koncepcje, takie jak stały zakład, mogą okazać się niewystarczające.

Korzystanie z walut cyfrowych i aktywów opartych na blockchain może utrudnić określenie dochodu i egzekwowanie podatków. Bez skoordynowanych wysiłków międzynarodowych może wystąpić ryzyko podwójnego opodatkowania lub braku opodatkowania, może dojść do nieproporcjonalnego faworyzowania określonych jurysdykcji lub podmiotów. Wdrożenie technologii takich jak blockchain i AI może być szansą na zwiększenie przejrzystości i skuteczny pobór podatków. Współpraca między organami podatkowymi, przedsiębiorstwami i deweloperami ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia zgodności i złagodzenia pojawiających się ryzyk.

We wtorek **17 grudnia 2024 r.** również odbyły się trzy sesje, w większości w języku polskim (z symultanicznym tłumaczeniem na język angielski), z udziałem badaczy polskich i zagranicznych. Sesje dotyczyły: zagadnień konstytucyjnych i ustrojowych w prawie podatkowym, zagadnień materialnoprawnych w prawie podatkowym, zagadnień proceduralnych w prawie podatkowym.

Drugi dzień otworzyło wystąpienie prof. dr. hab. **Jana Głuchowskiego** (Uniwersytet WSB Merito w Toruniu) prezentujące pozycję polskiej nauki prawa podatkowego w nauce europejskiej i światowej, ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu historycznego.

Czwarta sesja dotyczyła **zagadnień konstytucyjnych i ustrojowych w prawie podatkowym**.

Reprezentujący Uniwersytet Wrocławski prof. dr. hab. **Paweł Borsowski** przedstawił zagadnienie wykorzystania definicji legalnych w kontekście konstytucyjnego wymogu określenia przedmiotu opodatkowania. Podkreślając wagę prawidłowego ujęcia przedmiotu opodatkowania w ramy ustawy podatkowej, zaproponował wykorzystanie definicji legalnej jako sposobu realizacji konstytucyjnego wymogu określenia przedmiotu opodatkowania. Na tym tle odniósł się także do nowej definicji budynku i budowli.

Profesor dr. hab. **Teresa Dębowska-Romanowska** (Uniwersytet Łódzki) przedstawiła skutki orzecznicze obowiązku bezpośredniego stosowania art. 217 w związku z art. 84 Konstytucji, nawiązując w pewnym zakresie do rozdziału opublikowanego w księdze dedykowanej prof. Włodzimierzowi Nykielowi z okazji jubileuszu pracy naukowej. Prelegentka przypomniała, że obowiązek bezpośredniego stosowania Konstytucji ma charakter uniwersalny i wielopostaciowy.

Profesor dr. hab. **Hanna Litwińczuk** (Uniwersytet Warszawski) przedstawiła zagadnienie postępujących nowelizacji prawa podatkowego na tle zasad stanowienia prawa podatkowego sformułowanych przez Trybunał

Konstytucyjny już w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku: zasady wyłączności ustawowej, zasady niedziałania prawa podatkowego wstecz, zasady zachowania odpowiedniej *vacatio legis*, zasady niezmienniania podatków wymierzanych w skali rocznej w trakcie roku podatkowego, zasady jasności, zasady ochrony praw nabytych. Prelegentka zwróciła uwagę na praktykę wydawania przez Ministra Finansów obszernych objaśnień podatkowych do nowo przyjmowanych przepisów, które wprowadzie pełnią funkcję ochronną w stosunku do podatnika, ale jednocześnie negatywnie wpływają na dbałość projektodawcy i ustawodawcy o jakość legislacji podatkowej. Zauważyła też czysto formalne podejście do zasady zachowania odpowiedniej *vacatio legis*, bez uwzględnienia czasu faktycznie potrzebnego podatnikom na zapoznanie się ze zmianami i dostosowanie do nich. Odniosła się też do zmian dokonywanych z mocą wsteczną i w trakcie roku podatkowego, które, choć nie działały na niekorzyść podatnika, wprowadzały niepewność co do stanu prawnego obowiązującego w różnych okresach i narażały podatników oraz płatników na ryzyko popełnienia błędów w rozliczeniach.

Reprezentujący Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu dr hab. **Wojciech Morawski**, prof. UMK, rozważał, czy nowelizacja ustawy wyjaśniająca wątpliwości interpretacyjne na niekorzyść podatnika to pragmatyzm prawodawcy, czy ukryta retroaktywność prawa podatkowego. Wystąpienie dotyczyło tzw. zmian wyjaśniających ustaw podatkowych, ze szczególnym uwzględnieniem zmian, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. W uzasadnieniu nowelizacji wskazywano, że nie jest to zmiana merytoryczna, a tylko potwierdzająca wcześniejsze (korzystne dla organów podatkowych) rozumienie przepisów.

Wystąpienie prof. **Łukasza Stankiewicza** (Jean Moulin Lyon 3 University, Francja) dotyczyło interpretacji podatkowych we Francji w świetle teorii źródeł prawa. Prelegent wyjaśnił, że francuski system interpretacji podatkowych opiera się na centralnej, ogólnodostępnej internetowej bazie danych, udostępnionej w 2012 r. i obejmującej obecnie ponad 50 tys. stron tekstu. Baza zawiera uporządkowane tematycznie komentarze centralnej administracji podatkowej do praktycznie wszystkich przepisów podatkowych. Według prof. Stankiewicza francuski system administracyjnych interpretacji podatkowych charakteryzuje się dużym pragmatyzmem, kosztem – być może – pewnego bardziej dogmatycznego podejścia do wewnętrznej logiki systemu. W praktyce jest on pozytywnie oceniany zarówno przez administrację, jak i podatników. Pozwala on podatnikom z jednej strony,

w interesie zasady pewności prawa, korzystać z interpretacji korzystnych dla nich, nawet jeśli są sprzeczne z ustawami, a z drugiej strony, w interesie zasady legalności, zaskarżać i uchylać interpretacje niekorzystne dla nich i sprzeczne z ustawą, a nawet te zgodne z ustawą, ale sprzeczne z normami o charakterze ponadustawowym. Jak zauważył prelegent, w tym sensie francuska doktryna administracyjna przybiera wymiar swoiście ustrojowy.

Doktor **Agnieszka Franczak** (Uniwersytet Jagielloński) przedstawiła zagadnienie prawa podatnika do dobrej administracji podatkowej na tle standardu unijnego. Dokonała przeglądu podstaw prawa do dobrej administracji podatkowej w Konstytucji RP i prawie Unii Europejskiej, a także treści składających się na unijny standard prawa do dobrej administracji. Podała też analizie możliwość powołania się przez podatnika na unijny standard prawa do dobrej administracji w postępowaniu podatkowym i sądownoadministracyjnym.

Zagadnienia materialnoprawne w prawie podatkowym były tematem piątej sesji.

Profesor dr hab. **Jadwiga Glumińska-Pawlic** (Uniwersytet Śląski w Katowicach) rozważała, czy akcyza wpływa na uzależnienie od palenia. Prelegentka przypomniała, że podatek akcyzowy nie jest podatkiem powszechnym, co oznacza, że dotyczy tylko niektórych kategorii towarów, wymienionych w wykazie załączonym do ustawy, w tym wyrobów tytoniowych. W 2018 r. do wykazu dodano trzy pozycje: susz tytoniowy, płyn do papierosów elektronicznych oraz wyroby nowatorskie, zyskujące na popularności, zwłaszcza wśród młodych „palaczy”. Objęcie tych wyrobów akcyzą miało na celu zapewnienie analogicznego traktowania pod względem podatkowym wyrobów substytucyjnych względem tradycyjnych wyrobów tytoniowych, przy czym e-papierosy przez ponad 10 lat korzystały z „wakacji podatkowych”, a wyroby nowatorskie objęto opodatkowaniem stosunkowo szybko po ich wprowadzeniu na rynek. Jak zauważyła prelegentka, pojawienie się na polskim rynku wyrobów nowatorskich i e-papierosów zwiększyło ryzyko uzależnienia, tym bardziej że co czwarty nastolatek sięga po e-papierosy, które stały się modnym gadżetem. W 2023 r. sprzedano w Polsce około 100 mln sztuk e-papierosów, z których niemal 90% sprowadzono z Chin (gdzie są one zakazane) i wprowadzano na rynek krajowy bez badań. Uchwalona 18 października 2024 r. ustawa o zmianie ustawy o podatku akcyzowym wprowadziła istotne zmiany w opodatkowaniu wyrobów tytoniowych, e-papierosów oraz produktów nowatorskich. Akcyza wzrośnie już od początku 2025 r., a kolejne podwyżki zaplanowano na lata 2025–2027.

Zdaniem prelegentki wzrost stawek akcyzy niestety nie ma na celu ograniczenia spożycia wskazanych wyrobów ze względów zdrowotnych, istotnym impulsem do wprowadzenia aktualizacji stawek była bowiem zwiększająca się z roku na rok siła nabywcza konsumentów i zalecenia WHO, by podgrzewane wyroby tytoniowe (wyroby nowatorskie) były opodatkowane na tym samym poziomie i w taki sam sposób jak tradycyjne papierosy. Nie wiadomo, czy ten wzrost akcyzy faktycznie wpłynie na spadek konsumpcji, a tym samym zmniejszy się liczba osób uzależnionych od palenia.

Wystąpienie dr. hab. **Krzysztofa Lasińskiego-Suleckiego**, prof. UMK, dotyczyło stałego miejsca prowadzenia działalności gospodarczej w VAT w dobie zmian technologicznych i gospodarczych. Prelegent zauważył, że pojęcie to zostało zdefiniowane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości w latach osiemdziesiątych XX w., kiedy uwarunkowania technologiczne i modele biznesowe były odmienne niż współcześnie. W szczególności niewielkie znaczenie odgrywały wówczas biznesy zautomatyzowane, tj. takie, które nie wymagają stałej obecności zasobów ludzkich. Profesor Lasiński-Sulecki skonstatował, iż mimo zmian gospodarczych, które w międzyczasie nastąpiły, trudno dostrzec istotne zmiany w praktyce orzeczniczej Trybunału Sprawiedliwości.

Przedmiotem wystąpienia prof. dr. hab. **Adama Nity** (Uniwersytet Jagielloński) była instytucja przedawnienia jako instrument kształtowania pokoju prawnego w relacjach pomiędzy stronami stosunku podatkowo-prawnego. Prelegent krytycznie odniósł się zarówno do niektórych rozwiązań normatywnych, jak i do praktyki stosowania przepisów prawa podatkowego dotyczących przedawnienia. Zasygnalizował kontrowersje wokół wszczynania postępowania w sprawie karnej skarbowej jako okoliczności oddziałującej na bieg terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego. Dużo uwagi poświęcił natomiast przedawnieniu prawa do wydania i doręczenia ustalającej decyzji podatkowej. Podał krytyce obowiązujące unormowania Ordynacji podatkowej, według których przedawnienie prawa do ustalenia odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej łączy się z wydaniem, a nie z doręczeniem konstytutywnej decyzji podatkowej. Krytycznie ocenił też powszechne w Polsce łączenie przedawnienia wymiaru podatku (art. 68 Ordynacji podatkowej) z wydaniem i doręczeniem decyzji organu pierwszej instancji, zauważając, że stanowisko to nie ma żadnego uzasadnienia ani w przepisach materialnego prawa podatkowego, ani w regulacji procesowej.

Doktor **Anna Vartašová** (Uniwersytet Pavla Jozefa Šafárika w Koszycach, Słowacja) poddała analizie sposób określenia przedmiotu opodatkowania podatkiem od nieruchomości w państwach Grupy Wyszehradzkiej jako czynnik wpływający na efektywność fiskalną („sukces”) tego podatku. W pierwszej kolejności przedstawiła wyniki porównania poszczególnych elementów konstrukcji podatku od nieruchomości w państwach grupy, zwracając uwagę na te różniące się elementy, które wydają się najsilniej oddziaływać na zróżnicowaną wysokość uzyskiwanych wpływów podatkowych. Następnie skoncentrowała się na zakresie przedmiotowym opodatkowania i sposobie jego określenia, zauważając, że na Słowacji jest on najwęższy. W konkluzji stwierdziła, iż dużo uwagi poświęca się temu, czy opodatkowanie powinno następować według wartości rynkowej, czy powierzchni, a pomija się debatę nad zakresem opodatkowania. W szczególności brakuje badań nad wpływami podatkowymi utraconymi z powodu wąsko określonego zakresu przedmiotowego podatku.

Szósta, ostatnia sesja, poświęcona była **zagadnieniom proceduralnym w prawie podatkowym**.

Reprezentujący Uniwersytet Jagielloński prof. dr hab. **Bogumił Brzeziński** pochylił się nad miejscem postępowania podatkowego w systemie prawa polskiego. Zauważył, że wejście w życie w 1998 r. Ordynacji podatkowej było istotnym krokiem w kierunku dekodyfikacji procedury administracyjnej, a w miarę upływu czasu różnice między ogólnym postępowaniem administracyjnym a postępowaniem szczególnym, jakim jest postępowanie podatkowe, się pogłębiają. Choć zdaniem prelegenta powrót do sytuacji, w której do spraw podatkowych stosowano Kodeks postępowania administracyjnego, nie wydaje się możliwy, to do rozważenia jest zbudowanie (być może w ramach k.p.a.) normatywnego kanonu postępowania dla administracji publicznej, który obowiązywałby w całym obszarze jej działań – także w sprawach podatkowych.

Profesor dr hab. **Wojciech Chróścielewski** (Uniwersytet Łódzki) kontynuował tematykę poruszoną przez prof. Brzezińskiego, rozważając, czy postępowanie podatkowe powinno toczyć się na podstawie przepisów k.p.a. Przypomniął, że wspólnym korzeniem dla postępowania podatkowego i postępowania administracyjnego ogólnego było rozporządzenie Prezydenta RP z 1928 r. o postępowaniu administracyjnym. W latach 1981–1997 postępowanie podatkowe prowadzono na podstawie przepisów k.p.a. Zdaniem prof. Chróścielewskiego odejście od tego rozwiązania było błędem ustawodawcy, ale po prawie 30 latach powrót do tego modelu nie byłby racjonalny.

Nie można bowiem stale dokonywać fundamentalnych zmian prawa, a niektóre z procesowych rozwiązań zawartych w Ordynacji podatkowej są nowocześniejsze i lepiej chronią interesy stron, niż te zawarte w k.p.a.

Reprezentujący Akademię Leona Koźmińskiego prof. dr hab. **Artur Mudrecki** omówił węzłowe problemy gmin z rozliczeniem podatku od towarów i usług, z uwzględnieniem aspektów proceduralnych. Prelegent zauważył, że przepisy określające, czy i w jakich sytuacjach samorządy lokalne są podatnikami VAT, są skomplikowane i niejednoznaczne. Od ponad 10 lat gminy toczą spory z administracją skarbową, tj. Dyrektorem Krajowej Informacji Skarbowej i dyrektorami izb administracji skarbowej. Rzecz jest niebagatelna, bo dotyczy 2477 gmin i 66 miast na prawach powiatów oraz 314 powiatów, do których pośrednio zastosowanie mają przepisy dotyczące gmin.

Doktor hab. **Piotr Pietrasz**, prof. UwB, w swoim wystąpieniu wskazał na wadliwość konstrukcji prawnych, które w okresie przed 1 stycznia 2025 r. wprowadziły obowiązek posługiwania się przez pełnomocników będących adwokatami, radcami prawnymi lub doradcami podatkowymi adresem elektronicznym (adresem do doręczeń elektronicznych) w toku postępowania podatkowego. Prelegent zauważył, że zasadniczo należy popierać ustawowe rozwiązania wprowadzane w celu maksymalnego rozpowszechnienia w obrocie prawnym doręczeń elektronicznych, a nawet obligujące określone kategorie podmiotów do posiadania instrumentarium niezbędnego do zapewnienia doręczania pism drogą elektroniczną. Proces ten nie może jednak odbywać się z naruszeniem standardów konstytucyjnych, w tym wynikających z art. 84 Konstytucji RP. Taka sytuacja ma natomiast miejsce w przypadku doręczania pism pełnomocnikom profesjonalnym w postępowaniu podatkowym od 1 stycznia 2016 r. Otóż ustawodawca na gruncie art. 138c § 1 o.p., w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2016 r., zobowiązał pełnomocników profesjonalnych do wskazania w pełnomocnictwie adresu elektronicznego. Jednocześnie ustawodawca nie wprowadził materialnoprawnego obowiązku posiadania takiego adresu.

Doktor **Maria Supera-Markowska** (Uniwersytet Warszawski) przedstawiła zagadnienia związane ze stopniowym wdrażaniem od 1 stycznia 2025 r. obowiązków przekazywania elektronicznie do administracji podatkowej ksiąg podatkowych podatników podatków dochodowych bez wezwania (tzw. JPK w podatkach dochodowych). Kwestie te poddała analizie w szerszym kontekście wykorzystywania nowoczesnych technologii w systemie opodatkowania podatkami dochodowymi przedsiębiorców, w tym

właścucha w zakresie ich szeroko pojętej kontroli. Zasygnalizowała najważniejsze wyzwania w tym obszarze, zarówno dla administracji podatkowej, jak i podatników. Odniosła się także do obecnego modelu ustalania dochodu podatkowego przedsiębiorców i jego możliwej dalszej ewolucji, w tym zwłaszcza w związku z wdrażaniem JPK w podatkach dochodowych.

W tym samym dniu dodatkowo odbyła się (w języku polskim, z symultanicznym tłumaczeniem na język angielski) dyskusja panelowa z udziałem przedstawicieli otoczenia społecznego – polskiej praktyki podatkowej (administracji podatkowej, sądownictwa administracyjnego oraz doradztwa podatkowego i prawnego) poświęcona kluczowym współczesnym wyzwaniom w praktyce stosowania prawa podatkowego, z perspektywy dyskutantów. Sesja miała na celu zintensyfikowanie i pogłębienie dialogu nauki prawa podatkowego z szeroko rozumianym otoczeniem społeczno-gospodarczym, tak by nauka wspólnie z praktyką mogły sformułować wnioski o wysokiej przydatności aplikacyjnej.

W dyskusji panelowej udział wzięło dziesięciu przedstawicieli polskiej praktyki prawa podatkowego: sądownictwa administracyjnego – dr **Stefan Babiarz** (sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego w stanie spoczynku), **Aleksandra Wrzeńska-Nowacka** (sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego); administracji podatkowej – dr **Beata Rogowska-Rajda** (dyrektor Departamentu Systemu Podatkowego w Ministerstwie Finansów), **Anna Sobierajska-Sokół** (dyrektor Departamentu Kluczowych Podmiotów w Ministerstwie Finansów), **Artur Zajączkowski** (I zastępca Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Łodzi) i doradztwa podatkowego – **Janina Fornalik** (doradca podatkowy, partner w MDDP), **Jan Furtas** (doradca podatkowy, partner w Crido), dr hab. **Adam Mariański**, prof. UŁa (doradca podatkowy, adwokat, partner zarządzający w Mariański Group), **Alicja Sarna** (doradca podatkowy, dyrektor ds. kluczowych sporów podatkowych w Crido), dr **Wojciech Sztuba** (doradca podatkowy, partner zarządzający w TPA Poland). Wystąpienia panelistów koncentrowały się wokół kluczowych współczesnych wyzwań w praktyce stosowania prawa podatkowego, zidentyfikowanych na podstawie ich własnych doświadczeń.

Zwrócono uwagę m.in. na wciąż niski poziom zaufania społecznego do administracji publicznej, w szczególności do organów skarbowych. Zauważono, że relacjom między administracją podatkową a podatnikami i ich pełnomocnikami profesjonalnymi szkodzi działania podejmowane przez – na szczęście nielicznych – pełnomocników dążących do obstrukcji procedur kontrolnych i wymiarowych. Jednocześnie zauważono, że samorządy

zawodowe proaktywnie zwalczają takie nietyczne praktyki. Dużo uwagi poświęcono brakowi czy niedoskonałości mechanizmów wspierających rozwiązywanie sporów przez porozumienie, w tym pozasądowe rozwiązywanie sporów, przy czym wskazano, że chodzi tu nie tylko o brak rozwiązań systemowych, ale i o ostalą z wcześniejszych okresów pewną podejrzliwość czy niechęć wobec jakichkolwiek kontaktów, rozmów między przedstawicielami administracji podatkowej i podatnikami. Zaproponowano wprowadzenie spotkań uzgodnieniowych do postępowania wymiarowego i postępowania w sprawie wydania interpretacji indywidualnej. Pojawiła się również sugestia, że zmianie podejścia do rozwiązań konsensualnych może przysłużyć się jasny przekaz kierowany przez administrację centralną do organów terenowych. Zauważono, że dużą bolączką jest niska jakość prawa podatkowego, która jest problemem nie tylko polskim, dodatkowo trudnym do szybkiego rozwiązania. Poprawa w tym zakresie wymaga jednak czasu, bo potrzebne są namysł i szerokie konsultacje. Ponadto trzeba mieć świadomość, że stopień skomplikowania współczesnego zglobalizowanego otoczenia gospodarczego i społecznego powoduje, że prawo podatkowe nie będzie już proste. Konieczne staje się określenie skutków podatkowych nowych produktów, usług czy modeli biznesowych cyfrowego świata, a także wdrażanie przez organy administracji skarbowej coraz efektywniejszych cyfrowych narzędzi sprawozdawczych i kontrolnych. Podczas panelu była też mowa o udoskonaleniu szeroko rozumianych procedur podatkowych i dostosowaniu ich do zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej.

Jednocześnie paneliści wskazali na rozwiązania, które stopniowo przyczyniają się do poprawy praktyki stosowania prawa podatkowego i dobrze rokują na przyszłość. Zwrócono uwagę na rozwój form współpracy administracji podatkowej z klientami i udzielania im wsparcia w dobrowolnym i prawidłowym wypełnianiu obowiązków podatkowych, w ramach istniejących i nowych usług elektronicznych, z wykorzystaniem m.in. takich narzędzi jak e-Urząd Skarbowy czy eMCek, czyli Multikanałowe Centrum Komunikacji. Dzięki takim narzędziom coraz więcej spraw podatkowych można załatwić bez konieczności wychodzenia z domu lub biura. Zauważono, że postępująca cyfryzacja podatkowa (e-komunikacja, e-raportowanie, e-fakturowanie i e-kontrola) daje wiele korzyści zarówno organom, jak i podatnikom. Dużo uwagi poświęcono rozwojowi niewładczych form, takich jak Program Współdziałania, służących zapewnieniu prawidłowości realizacji obowiązków podatkowych poprzez budowanie partnerskich, transparentnych relacji z uczciwymi podatnikami i rozwiązywanie potencjalnie

spornych kwestii w czasie rzeczywistym. Zwrócono też uwagę, że w Polsce funkcjonuje rozbudowany system urzędowego wsparcia podatników w wykładni i stosowaniu przepisów prawa podatkowego, obejmujący około dwudziestu instrumentów, wiążących i niewiążących dla podatników.

Podczas panelu podkreślono również rolę konferencji naukowych, które odbywają się z udziałem przedstawicieli praktyki podatkowej, stając się okazją nie tylko do podniesienia kompetencji uczestników, ale i do identyfikacji niedoskonałości prawa podatkowego i praktyki jego stosowania oraz sformułowania propozycji zmian. Zauważono, że wymiana doświadczeń i poglądów przedstawicieli różnych środowisk i grup zawodowych szczególnie sprzyja wypracowaniu optymalnych rozwiązań oraz tworzeniu dobrego prawa podatkowego. Było to doskonałe podsumowanie dwóch konferencyjnych dni.

Sprawozdanie przygotowano na podstawie treści wystąpień konferencyjnych, dodatkowo posiłkując się prezentacjami wykorzystanymi podczas konferencji, abstraktami opracowanymi przez prelegentów¹ i skrótami wypowiedzi przygotowanymi przez panelistów².

¹ Autorzy sprawozdania pragną serdecznie podziękować za przygotowanie abstraktów prof. dr. hab. Pawłowi Borszowskiemu, prof. dr. hab. Bogumiłowi Brzezińskiemu, prof. dr. hab. Wojciechowi Chróścielewskiemu, prof. Danielowi Deakowi, dr. Edgarowi Drozdowskiemu, dr. Agnieszce Franczak, prof. dr. hab. Jadwidze Glumińskiej-Pawlic, (em.) prof. UŁ Johannesowi de Goede, prof. dr. hab. Hannie Litwińczuk, dr. Bartoszowi Kubiście, dr. hab. Błażewi Kuźniackiemu, prof. UŁa, dr. hab. Krzysztofowi Lasińskiemu-Suleckiemu, prof. UMK, dr. hab. Wojciechowi Morawskiemu, prof. UMK, prof. dr. hab. Arturowi Mudreckiemu, prof. dr. hab. Adamowi Nicie, dr. hab. Piotrowi Pietraszowi, prof. UwB, prof. Marciano Seabrze de Godoi, prof. Łukaszowi Stankiewiczowi, dr. Marii Suprze-Markowskiej i prof. Cristinie Trecie.

² Podziękowania kierujemy również do panelistów, którzy pisemnie podsumowali swoje wypowiedzi: (em.) SNSA dr. Stefana Babiara, Janiny Fornalik, dr. Beaty Rogowskiej-Rajdy, Alicji Sarny, Anny Sobierajskiej-Sokół i Artura Zajączkowskiego.